C/2025/106

10.1.2025

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Ojämlikt socialt skydd i allmänhet och för nya arbetsformer samt arbetstagare med atypisk anställning i synnerhet

(yttrande på eget initiativ)

(C/2025/106)

Föredragande: **María del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Rådgivare	Anna KWIATKIEWICZ (för grupp I) Cristóbal MOLINA NAVARRETE (för föredraganden, grupp II)
Beslut av plenarförsamlingen	15.2.2024
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	3.10.2024
Antagande vid plenarsessionen	23.10.2024
Plenarsession nr	591
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	140/13/51

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) påminner om att Europeiska unionen och medlemsstaterna, med beaktande av de sociala rättigheter som fastställs i den europeiska sociala stadgan, har som mål att ”uppnå ett fullgott socialt skydd” (artikel 151 i EUF-fördraget) vid sidan om att främja en hög sysselsättningsnivå och förbättrade levnads- och arbetsvillkor. På samma sätt erkänns i princip 12 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter rätten till ”lämpligt socialt skydd” för arbetstagare, oberoende av anställningsförhållandets form och varaktighet, och – ”när deras förhållanden är jämförbara” – för egenföretagare.

1.2 Enligt en nyligen publicerad rapport från kommissionen har så kallade atypiska anställningsformer blivit allt vanligare under de senaste årtiondena i de mest konkurrenskraftiga ekonomierna och på de mest dynamiska arbetsmarknaderna, till exempel inom EU och dess medlemsstater. I rapporten framhålls att mer än en tredjedel av arbetskraften i EU omfattas av dessa anställningsformer. Enligt ILO:s rapporter på detta område beror denna övergång från typiska till atypiska anställningsformer på många olika och allt fler faktorer, till exempel globaliseringen, nya sätt att organisera arbetet inom olika företag, digitaliseringen, själva villkoren för sociala framsteg samt förändringar och brister i regleringen av anställningsförhållandena.

1.3 EESK konstaterar att det råder samförstånd inom olika institutioner på grundval av tillgängliga rön (ILO, kommissionen, rådet och Europaparlamentet) om att låta alla anställningsformer som inte betraktas som typiska (dvs. fast anställning på heltid) som atypiska, inklusive nya arbetsformer (visstidsanställningar, deltidsanställningar, intermittent arbete, behovsanställningar, plattformsarbete, falskt egenföretagande och ekonomiskt beroende eller utsatt egenföretagande). Även om ILO gör en klar åtskillnad mellan atypisk och otrygg anställning omfattas arbetstagare med atypisk anställning inte av samma skydd som arbetstagare med typisk anställning. Detta innebär att arbetstagare med atypisk anställning i många fall inte garanteras tillräckliga och långsiktigt hållbara förmåner.

1.4 EESK påpekar att nästan alla medlemsstater i Europeiska unionen har ratificerat den europeiska sociala stadgan (åtminstone 1961 års stadga), vilket innebär att de har enats om att ”bibehålla det sociala trygghetssystemet på en tillfredsställande nivå som åtminstone är likvärdig med den som fordras för ratificering av den europeiska balken om social trygghet” och att ”sträva efter att fortlöpande förbättra det sociala trygghetssystemet”, såsom anges i artikel 12.2 och 12.3. Kommittén uppmuntrar därför EU:s institutioner och medlemsstaterna att inom ramen för sina respektive befogenheter och efter en social dialog på lämpliga nivåer se till att de sociala trygghetssystemen anpassas till icke konventionella anställningsformer, så att arbetstagarna omfattas av ett fullgott skydd med tillräckliga förmåner, som dessutom är långsiktigt hållbara, i syfte att garantera anständiga arbetsförhållanden och ett värdigt liv.

1.5 Utan att det påverkar möjligheten att överväga lagstiftning anser vi att det tillvägagångssätt som beskrivs i rådets rekommendation till medlemsstaterna om att ge anställda och egenföretagare socialt skydd möjliggör framsteg på följande områden:

a) Ändamålsenliga system för socialt skydd (åtgärda brister i den formella tillgången).

b) Rättigheter som kan ackumuleras eller överföras mellan olika system (faktiskt skydd).

c) Tillräckliga förmåner med proportionella bidrag (fullgott skydd).

d) Ändamålsenlig information om rättigheter och skyldigheter (öppenhet).

1.6 Enligt ILO:s modell är ändamålsenliga och hållbara system för socialt skydd en nödvändig förutsättning för att garantera livskvalitet för alla. EESK anser därför att medlemsstaterna, i enlighet med nationell praxis, bör övergå till system för socialt skydd som inte bara omfattar arbetstagare, med typiska eller atypiska anställningsformer, utan samtliga medborgare, för att bevilja dem som är oförmögna att arbeta en minimiinkomst som är en kombination av incitament och stöd för att de som kan arbeta ska återgå i arbete i enlighet med princip 14 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, samtidigt som ett tillräckligt skydd som är långsiktigt hållbart i ekonomiskt hänseende alltid garanteras.

1.7 När det handlar om den budget som krävs för dessa framsteg uppmanar vi medlemsstaterna att göra en grundlig och omfattande översyn av de sociala trygghetssystemens finansieringskällor, så att dessa är tillräckligt omfattande för att garantera att systemen är långsiktigt hållbara i ekonomiskt hänseende utan att äventyra skapandet av nya arbetstillfällen. EU kan stödja medlemsstaterna i denna strävan genom att underlätta utbytet av erfarenheter i samband med översynen/reformen av de nationella sociala trygghetssystemen.

1.8 Kommittén konstaterar att det främsta ansvaret för att anpassa de sociala trygghetssystemen till de nya ekonomiska förutsättningarna och förändringarna på arbetsmarknaden ligger hos medlemsstaterna, i samverkan med arbetsmarknadens parter. Med beaktande av subsidiaritetsprincipen bör EU dock anstränga sig ytterligare för att hjälpa medlemsstaterna att komma till rätta med de hinder som anses vara de mest relevanta när det gäller att se över och vid behov åtgärda rådande brister i det sociala skyddet för arbetstagare med atypiska anställningsformer. Det är viktigt att säkerställa tillräckliga och långsiktigt hållbara förmåner som är jämförbara med dem som gäller för arbetstagare med typiska anställningsformer utan att försämra fördelarna i form av den flexibilitet som atypiska anställningsformer ger företag och anställda.

1.9 EESK noterar att EU-domstolen och de nationella domstolarna begränsar möjligheten att vidta åtgärder genom nationell lagstiftning för att komma till rätta med klyftan mellan kvinnor och män i fråga om social trygghet. Vi föreslår därför att kommissionen och rådet ser över direktiv 79/7/EEG ([1]) för att anpassa direktivet till rådande förhållanden. Kommittén uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt utvärdera genomförandet av direktiv 79/7/EEG och, när så är lämpligt, för rådet och Europaparlamentet föreslå de reformer som anses vara lämpligast för att i medlemsstaterna och inom ramen för den sociala dialogen främja en påtaglig korrigering av dessa brister, i enlighet med artikel 157.4 i EUF-fördraget.

1.10 EESK anser att erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna är ytterligare ett lämpligt sätt att tillämpa bästa praxis för att anpassa de nationella sociala trygghetssystemen till moderna arbetsmarknader med en rad olika kontrakt och avtal, inklusive 40 % ([2]) atypiskt arbete, med målet att korrigera eventuella obalanser. Kommittén uppmanar därför kommissionen att främja sådana möten för ömsesidigt lärande och underlätta för arbetsmarknadens parter på nationell nivå och EESK att delta i dessa möten.

([1]) Rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet (EGT L 6, 10.1.1979, s. 24).

([2]) Rapport från kommissionen till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, Bryssel, 31.1.2023, COM(2023) 43 final.

2. **Yttrandets bakgrund, syfte och huvudsakliga innehåll**

2.1 Att säkerställa ett fullgott socialt skydd för alla är en del av begreppet anständigt arbete. Vi bekräftade detta i vårt yttrande om kommissionens meddelande ”Anständigt arbete i världen” ([3]).

2.2 En hållbar framtid för EU kan endast skapas med hjälp av en kombination av ett helt och hållet konkurrenskraftigt ekonomiskt system och en stark social dimension. EESK anser därför att det sociala skyddet bör stärkas för samtliga personer såsom en grundläggande och oumbärlig del av den europeiska sociala modellen. Vi framförde denna rekommendation i vårt yttrande ”Den europeiska pelaren för sociala rättigheter” ([4]) som ett sätt att säkerställa finansieringen av tillförlitliga, ändamålsenliga och tillräckligt omfattande sociala trygghetssystem, samtidigt som olika nationella traditioner och befogenhetsfördelningen respekteras.

2.3 En tydlig övergång äger rum från typiska anställningsformer (fast anställning på heltid) till atypiska anställningsformer, dels enligt den traditionella modellen (deltidsanställningar, visstidsanställningar och intermittenta anställningar) dels enligt en ny modell (plattformsarbete, ekonomiskt beroende eller utsatt egenföretagande) ([5]) (ILO 2016 ([6]), Eurofound 2017 ([7]), rådet 2019; ([8]) och kommissionen 2023 ([9])). Alla dessa processer påverkas av förändringar på arbetsmarknaden, konjunktursvängningar, makroekonomiska kriser och lagstiftningsreformer.

2.4 EESK har redan tidigare uttryckt sitt stöd för skärpta villkor för öppenhet och förutsägbarhet när det gäller anställning i EU-lagstiftning och nationell lagstiftning för arbetstagare, framför allt arbetstagare med atypiska anställningsformer ([10]). Ett av dessa villkor för öppenhet handlar om socialt skydd.

2.5 Mot bakgrund av denna utveckling av ekonomin och arbetsmarknaderna varnar EU-institutionerna för att atypiska anställningsformer vid sidan av det manöverutrymme som de ger företag och enskilda även medför risker på grund av ekonomisk osäkerhet. Såsom kommissionen (2023) och ILO (2016) påpekat kan dessa brister i det sociala skyddet dessutom ha en negativ inverkan på ekonomin och samhället som helhet, eftersom de äventyrar den inhemska efterfrågan, investeringar i humankapitalet och den sociala sammanhållningen.

2.6 EESK håller med rådet och kommissionen om att de kvarstående bristerna i de sociala trygghetssystemen när det handlar om atypiska anställningsformer förvärrar klyftorna mellan generationerna, mellan kvinnor och män samt mellan olika samhällsgrupper. Den främsta orsaken till att denna sociala ojämlikhet kan förekomma är att det främst är ungdomar, invandrare och kvinnor som innehar atypiska anställningar och att det framför allt är i dessa grupper som vi återfinner visstidsanställningar, deltidsanställningar, intermittenta anställningar, timanställningar, behovsanställningar, anställningar med nolltimmesavtal osv.

2.7 EESK anser i linje med ILO:s förslag att man i detta scenario kan rätta till problemet med bristande tillgång till tillräckligt socialt skydd för arbetstagare med atypiska anställningsformer, samt egenföretagare i allmänhet och ekonomiskt beroende och utsatta egenföretagare i synnerhet, med hjälp av en blandning av lämpliga lagstiftningsreformer och andra reformer, politiska åtgärder och ekonomiskt stöd för att på ett avgörande sätt bidra till att minska ojämlikheten, inbegripet klyftan mellan kvinnor och män i fråga om socialt skydd ([11]).

([3]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Anständigt arbete i världen [COM(2022) 66 final] (EUT C 486, 21.12.2022, s. 149).
([4]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Den europeiska pelaren för sociala rättigheter – utvärdering av det ursprungliga genomförandet och rekommendationer för framtiden (yttrande på eget initiativ) (EUT C 14, 15.1.2020, s. 1).
([5]) https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2023-04/Study-on-the-extent-of-dependent-self-employment-in-the-EU.pdf.
([6]) https://www.ilo.org/publications/non-standard-employment-around-world-understanding-challenges-shaping.
([7]) https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2017/non-standard-forms-employment-recent-trends-and-future-prospects.
([8]) EUT C 387, 15.11.2019, s. 1.
([9]) COM(2023) 43 final.
([10]) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare [COM(2018) 132 final] (EUT C 440, 6.12.2018, s. 135).
([11]) Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Jämställdhet på de europeiska arbetsmarknaderna (förberedande yttrande på begäran av Europaparlamentet) (EUT C 110, 22.3.2019, s. 26).

2.8 EESK noterar kommissionens rapport ([12]) till rådet om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, enligt vilken nästan 40 % av den förvärvsarbetande befolkningen i EU omfattades av atypiska anställningsformer år 2021. Nästan en miljon människor är ekonomiskt beroende egenföretagare. Vi noterar att de flesta sociala trygghetssystem uppvisar brister när det gäller att tillhandahålla ett fullgott skydd för arbetstagare som omfattas av dessa atypiska anställningsformer, vilket stöds av en viktig strömning inom den internationella juridiska litteraturen ([13]), på vilken kommissionen stöder sitt resonemang.

2.9 EESK noterar att ILO också visar oro över den ökade risken för ekonomisk otrygghet för arbetstagare med atypiska anställningsformer. För att förhindra detta efterlyser ILO lagstiftningsåtgärder och politiska åtgärder som garanterar ett fullgott socialt skydd (formellt skydd, faktiskt skydd, fullgott skydd och öppenhet), utan att arbetstagare med atypiska anställningsformer berövas den flexibilitet som hänger samman med dessa anställningsformer ([14]). Möjligheterna på dagens arbetsmarknader är således fler och bättre, men det finns också många situationer där det sociala skyddet är undermåligt. Kommittén anser följaktligen att EU:s institutioner och medlemsstaterna inom ramen för sina respektive befogenheter och efter en social dialog på lämpliga nivåer måste öka ansträngningarna för att se till att de sociala trygghetssystemen anpassas till dessa former av icke konventionella anställningsformer, så att arbetstagarna omfattas av ett fullgott skydd med tillräckliga förmåner, som dessutom är långsiktigt hållbara, i syfte att garantera anständiga arbetsförhållanden och ett värdigt liv. En stabil och hög sysselsättningsgrad behövs för att stödja de sociala trygghetssystemens hållbarhet.

3. **EU-kontexten samt institutionella och vetenskapliga bidrag**

3.1 EESK påminner om att princip 12 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter erkänner rätten till ”lämpligt socialt skydd” för alla arbetstagare, oavsett anställningsförhållandets form och varaktighet. Detsamma gäller under jämförbara förhållanden för egenföretagare. Medlemsstaterna bör därför uppmuntras och stödjas när det gäller att se över sina nationella sociala trygghetssystem i syfte att säkerställa tillgång till socialt skydd för alla anställda, oavsett typ av avtal, samt för egenföretagare. Därför bör arbetstagare med atypiska anställningsformer kunna åtnjuta ett skydd som är likvärdigt med det för arbetstagare med typiska anställningsformer, så att de har tillgång till tillräckliga och långsiktigt hållbara förmåner som motsvarar deras avgiftsinbetalningar.

3.2 För att förverkliga detta socialpolitiska mål antog rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 8 november 2019 sin rekommendation om tillgång till socialt skydd ([15]), i vilken medlemsstaterna rekommenderas att se till att alla arbetstagare och egenföretagare kan dra nytta av följande:

a) Sociala trygghetssystem (åtgärda brister i den formella tillgången).

b) Rättigheter som kan ackumuleras eller överföras mellan olika system (faktiskt skydd).

c) Tillräckliga förmåner med proportionella bidrag (fullgott skydd).

d) Ändamålsenlig information om rättigheter och skyldigheter (öppenhet).

3.3 I punkt 19 i rådets rekommendation uppmanas medlemsstaterna att genomföra principerna i rekommendationen och lägga fram en plan med motsvarande åtgärder som ska vidtas på nationell nivå. I december 2022 hade alla medlemsstater utom Luxemburg lämnat in en sådan nationell genomförandeplan. De nationella genomförandeplanerna diskuterades i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) i december 2021 inom ramen för den europeiska planeringsterminen och i maj 2022 inom kommittén för socialt skydd. Arbetsmarknadens parter rådfrågades också (maj 2022).

([12]) COM(2023) 43 final.

([13]) S. Spasova et al. 2017: ”Access to Social Protection for People Working on Non-Standard Contracts and as Self-Employed in Europe – A Study of National Policies”, rapport från Europeiska nätverket för socialpolitik på uppdrag av kommissionen, Luxemburg, 2017; M. Westerveld och M. Olivier (red.): ”Social Security outside the Realm of the Employment Contract – Informal Work and Employee-Like Workers”, Cheltenham, Edward Elgar, 2019; I. Daugareilh: ”Introduction: social protection for digital platform workers in Europe”, International Social Security Review, vol. 74, nr 3–4, specialutgåva, 2021, s. 5–12.

([14]) ”Non-standard employment around the world: Understanding challenges, shaping prospects”, Genève, ILO, 2016, s. 18–19.

([15]) https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sv&catId=89&furtherNews=yes&newsId=9478.

3.4 Kommissionen har granskat de åtgärder som medlemsstaterna hittills har vidtagit för att uppnå rekommendationens mål. EESK noterar den rapport ([16]) som lades fram i detta syfte (januari 2023), i vilken det konstateras vissa framsteg och många brister. Vid sidan av de nationella genomförandeplanerna har kommissionen tagit hänsyn till de mål för strukturreformer som syftar till att förbättra det sociala skyddet för arbetstagare med atypiska anställningsformer i de nationella planerna för återhämtning och resiliens.

3.5 EESK noterar att de nationella planerna för återhämtning och resiliens påskyndar den digitala och den gröna omställningen. Den digitala omställningen främjar den ekonomiska tillväxten och bidrar till att fler arbetar på digitala plattformar. Den digitala omställningen erbjuder stora möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och skaffa sig ytterligare inkomster för att dryga ut lönen, men skapar också brister i fråga om socialt skydd, vilket försvårar möjligheterna att leva ett värdigt liv, särskilt för de mest utsatta grupperna.

3.6 För att uppnå målet om ett fullgott socialt skydd enligt artikel 151 i EUF-fördraget anser EESK att den gröna omställningen måste bli mer rättvis och effektiv, vilket också kräver en anpassning och förstärkning av medlemsstaternas befintliga sociala trygghetssystem, med stöd från EU och efter en social dialog på olika lämpliga nivåer, för att kompensera för återverkningarna av kampen mot klimatförändringarna på välbefinnandet för de mest utsatta människorna, grupperna och områdena.

3.7 Sedan början av 2022 står vi inför en ny utmaning som påverkar ekonomin, samhället och trygghetssystemen inom EU, nämligen den ekonomiska och geopolitiska situation som uppstått på grund av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Denna ihållande konflikt innebär nya risker för fattigdom för redan utsatta hushåll och i ännu högre grad för arbetstagare som är lågutbildade, inte arbetar heltid, omfattas av andra atypiska anställningsformer eller befinner sig utanför arbetsmarknaden. Det är därför nödvändigt att främja hållbara och inkluderande nationella sociala trygghetssystem med stöd från EU, eftersom sådana system skapar både sociala och ekonomiska fördelar. Sådana system är viktiga för välfungerande arbetsmarknader, eftersom de erbjuder stöd i händelse av sjukdom eller arbetslöshet. Samtidigt ska dessa system stödja övergångar mellan arbeten och förkorta perioderna utanför arbetsmarknaden för dem som kan arbeta.

3.8 EESK noterar att kommissionen och rådet sedan 2019 har lanserat flera initiativ, även lagstiftningsinitiativ, som är kopplade till det sociala skyddet för arbetstagare med atypiska anställningsformer (tillräckliga minimilöner, främjande av tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering, direktivet om tydliga och förutsägbara arbetsvillkor, som bland annat handlar om information om de sociala trygghetssystemen, direktivet om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete m.m.).

3.9 EESK noterar att kommissionen håller noga uppsikt över frågor som hänger samman med det sociala skyddet inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Med hjälp av verktyget för bedömning av situationen för det sociala skyddet (ett övervakningsverktyg som tagits fram i samarbete med kommittén för socialt skydd för att kartlägga de viktigaste trenderna i EU på det sociala området) identifieras varje år de medlemsstater med stora samhällsutmaningar avseende tillgången till socialt skydd.

4. **Allmänna kommentarer**

4.1 EESK påpekar att nästan alla medlemsstater i Europeiska unionen har ratificerat den europeiska sociala stadgan (åtminstone 1961 års stadga), vilket innebär att de har enats om att ”bibehålla det sociala trygghetssystemet på en tillfredsställande nivå som åtminstone är likvärdig med den som fordras för ratificering av den europeiska balken om social trygghet” och att ”sträva efter att fortlöpande förbättra det sociala trygghetssystemet”, såsom anges i artikel 12.2 och 12.3 ([17]). Medlemsstaterna har följaktligen åtagit sig att kontinuerligt anpassa de sociala trygghetssystemen till förändringar på arbetsmarknaderna i en situation med föränderliga och konkurrenskraftiga ekonomier för att garantera ett rättvist socialt skydd för alla med hjälp av ändamålsenliga, tillräckligt omfattande och långsiktigt hållbara trygghetssystem. De bör vid behov stödjas i detta avseende.

4.2 Mot bakgrund av kommissionens rapport (2023) konstaterar EESK att de allra flesta sociala trygghetssystem fortfarande är utformade för arbetstagare med typiska anställningsformer (avgiftsbaserade modeller). Därför saknar en allt större del av arbetskraften ett tillräckligt socialt skydd på grund av att situationen för dessa arbetstagare kännetecknas av fler risker och större utsatthet på arbetsmarknaden (löntagare eller egenföretagare) eller på grund av deras anställningsförhållande.

([16]) COM(2023) 43 final.
([17]) Europeiska sociala stadgan (reviderad).

4.3 EESK noterar att det råder mycket stora skillnader när man ser till hur medlemsstaterna tillämpat rekommendationen, och understryker att det råder betydande regionala obalanser. Kommittén delar kommissionens oro över att endast en minoritet av medlemsstaterna på ett heltäckande och konsekvent sätt tar itu med de befintliga bristerna avseende faktisk tillgång, faktiskt skydd och fullgott socialt skydd. Det är därför av största vikt att snabbt vidta fler åtgärder så att rekommendationen tillämpas, på grundval av principerna om god samhällsstyrning, så att dessa brister rättas till. Att anpassa systemen för att säkerställa bättre tillgång till socialt skydd för alla är en långsiktig process som omfattar arbetsmarknadens parter och andra relevanta nationella organisationer.

4.4 EESK anser det vara positivt att objektiva indikatorer används för att mäta de framsteg som gjorts sedan rekommendationen antogs. Indikatorerna måste dock uppdateras för att förbättra transparensen, eftersom det saknas information om flera kategorier av atypiska anställningsformer, till exempel säsongsarbete inom jordbruks- och livsmedelssektorerna (tillfälligt anställda, utstationerade arbetstagare eller arbetstagare med intermittenta anställningar), något som förklarar de bristfälliga uppgifterna från Eurostat. Försöket att uppdatera den uppsättning indikatorer som används är avgörande för att säkerställa att de är jämförbara och statistiskt solida.

4.5 EESK noterar informationsutbytet mellan företrädare för medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter. Kontrollen av tillgången till socialt skydd i alla EU:s medlemsstater måste dock förbättras. Man måste förbättra den information som finns tillgänglig om risker som uppstår, mottagande av förmåner, kvantifiering av bristerna i fråga om formellt skydd samt fullgott skydd, eftersom situationen ser mycket annorlunda ut i de olika medlemsstaterna. Medlemsstaterna bör också uppmuntras att utforma lämpliga sociala trygghetssystem för egenföretagare och att uppmuntra dem att delta i alla delar som erbjuds.

4.6 EESK noterar att vissa delar av det sociala skyddet uppvisar större brister än andra. Detta gäller förmåner vid arbetslöshet (13 medlemsstater), sjukdom (11 medlemsstater) och moderskap (9 medlemsstater). Till de kategorier som berörs hör visstidsanställda, arbetstagare med förenklade och korta anställningsavtal, säsongsarbetare och arbetstagare med andra landspecifika anställningsavtal. Egenföretagare i 19 medlemsstater och vissa arbetstagare med atypiska anställningsformer i 17 av dem omfattas inte heller av minst en del av det sociala trygghetssystemet.

4.7 EESK anser att kommissionen bör intensifiera sitt stöd till medlemsstaterna att komma till rätta med de problem som konstaterats, så att brister i det sociala skyddet för atypiskt arbete kan ses över och vid behov åtgärdas. Tillräcklig flexibilitet måste upprätthållas på arbetsmarknaden. Det är dessutom komplicerat att utvidga täckningen (särskilt arbetslöshetsförsäkringen och invaliditetsförsäkringen) till egenföretagare och särskilda grupper, såsom plattformsarbetare, hushållsarbetare, och jordbruksarbetare. Bästa praxis bör beaktas.

4.8 Vi är medvetna om att åtgärder som syftar till att minska användningen av atypiska anställningsavtal, utan att äventyra flexibiliteten för företag och arbetstagare, bidrar till att komma till rätta med bristerna i fråga om arbetstagarnas formella och faktiska skydd (och här vill vi lyfta fram åtgärderna i Nederländerna, Polen och Tyskland). Det handlar till exempel om att minska de sociala och skattemässiga incitamenten för korttidsanställningar eller falskt egenföretagande, reglera plattformsarbete och se över arbetslagstiftningen för att komma till rätta med denna uppdelning. Korrekt klassificering säkerställer tillgången till lämpligt socialt skydd och skapar ett tydligare regelverk.

5. **Särskilda kommentarer**

5.1 Översikten över de 26 nationella genomförandeplanerna visar, enligt kommissionens rapport, att det i nästan alla nationella genomförandeplaner hänvisas till befintliga/kvarstående brister i tillgången till socialt skydd på nationell nivå, men att man i endast hälften av medlemsstaterna beaktar alla grupper och samtliga typer av brister. Vissa medlemsstater anser att de har genomfört alla bestämmelser i rekommendationen (Bulgarien och Sverige) eller nästan alla (Tjeckien, Frankrike, Ungern, Österrike och Polen).

5.2 EESK ser också med oro på att tidplanerna skiljer sig mycket åt från ett land till ett annat (oavsett om de antagits eller är under utarbetande). I tio nationella genomförandeplaner ligger fokus på en enda politisk åtgärd eller lagstiftningsåtgärd, i elva nationella genomförandeplaner omnämns tre till åtta åtgärder och i Belgiens plan föreslås fler än 30 åtgärder. Endast 13 medlemsstater omnämner åtgärder som redan antagits.

5.3 EESK anser att de nationella genomförandeplanerna måste ta hänsyn till alla grupper av atypiska arbetstagare, inte bara vissa mindre grupper, och rekommenderar att man ser över alla system/grenar av socialt skydd för att minska befintliga brister. 17 medlemsstater försöker endast komma till rätta med vissa av bristerna i det sociala skyddet och fokuserar på egenföretagare.

5.4 Mot bakgrund av kommissionens rapport noterar EESK att ett fåtal nationella genomförandeplaner (till exempel Belgiens, Estlands och Cyperns) innehåller detaljerad information om varje planerad åtgärd. I de allra flesta medlemsstater saknar genomförandeplanerna information om de framtida åtgärder som ska vidtas. EESK uppmanar kommissionen att höja ribban när det handlar om det minimum av information avseende dessa planer som kommissionen begär in och bedömer, i syfte att förbättra transparensindikatorerna för olika atypiska anställningsformer, samtidigt som ytterligare administrativa bördor undviks.

5.5 Kommittén ser med oro på att endast ett fåtal nationella genomförandeplaner omnämner arbetsmarknadsparternas deltagande i utarbetandet av planen och att det mycket sällan hänvisas till andra berörda parter, såsom organisationerna i det civila samhället. Vi uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att genomföra de nationella genomförandeplanerna inom ramen för den sociala dialogen och i samarbete med de sociala aktörerna och organisationerna i det civila samhället.

5.6 Kommittén anser att de nationella genomförandeplanerna skulle kunna bli effektivare om kommissionen ställde krav på bättre koppling till de politiska åtgärder som planeras inom ramen för planerna för återhämtning och resiliens och de övervakningsåtgärder som vidtas inom ramen för den europeiska planeringsterminen. En sådan koppling torde ge största positiva genomslag och minska eventuell inkoherens. Medlemsstaterna bör stödjas på lämpligt sätt i detta avseende.

5.7 Enligt ILO:s modell är ändamålsenliga och hållbara system för socialt skydd en nödvändig förutsättning för att garantera livskvalitet för alla. EESK anser därför att det är nödvändigt att uppmuntra medlemsstaterna att göra framsteg i fråga om system för socialt skydd som inte bara fokuserar på arbetstagare, med typiska eller atypiska anställningsformer, utan på samtliga medborgare, med beaktande av nationell praxis, i syfte att övergå till mer universella system, där detta är lämpligt, samtidigt som ett tillräckligt skydd och ekonomiskt hållbara trygghetssystem alltid garanteras ([18]).

5.8 Kommittén rekommenderar att kommissionen, i syfte att förena anständigt arbete och livsmedelssuveränitet, förbättrar det sociala skyddet för säsongsarbetare inom den jordbruksbaserade livsmedelssektorn, bland annat genom att främja ömsesidigt lärande för medlemsstaterna, även när det gäller kampen mot odeklarerat arbete.

5.9 EESK noterar att EU-domstolen och de nationella domstolarna begränsar möjligheten att vidta åtgärder genom nationell lagstiftning för att komma till rätta med klyftan mellan kvinnor och män i fråga om socialt skydd. Vi föreslår därför att kommissionen och rådet ser över direktiv 79/7/EEG för att anpassa direktivet till rådande förhållanden. Kommittén uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt utvärdera genomförandet av direktiv 79/7/EEG och, när så är lämpligt, för rådet och Europaparlamentet föreslå de reformer som anses vara mest ändamålsenliga för att i medlemsstaterna och inom ramen för den sociala dialogen främja en påtaglig korrigering av dessa brister, i enlighet med artikel 157.4 i EUF-fördraget.

5.10 EESK anser att erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna är ytterligare ett lämpligt sätt att tillämpa bästa praxis för att anpassa de nationella sociala trygghetssystemen till atypiska anställningsformer, med målet att korrigera eventuella obalanser. Kommittén uppmanar därför kommissionen att främja sådana möten för ömsesidigt lärande och underlätta för arbetsmarknadens parter på nationell nivå och EESK att delta i dessa möten.

Bryssel den 23 oktober 2024.

Oliver RÖPKE
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande

([18]) Till exempel nationella minimiinkomster i medlemsstaterna, inbegripet åtgärder som främjar återgång i arbete, i linje med princip 14 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

BILAGA

Följande ändringsförslag avslogs under debatten, men fick minst en fjärdedel av rösterna (artikel 59.3 i arbetsordningen):

Ändringsförslag 1

SOC/802

Ojämlikt socialt skydd

Punkt 5.9

Ändra enligt följande:

Sektionens yttrande	Ändringsförslag
EESK noterar att EU-domstolen och de nationella domstolarna begränsar möjligheten att vidta åtgärder genom nationell lagstiftning för att komma till rätta med klyftan mellan kvinnor och män i fråga om social trygghet. ***Vi föreslår därför att kommissionen och rådet ser över direktiv 79/7/EEG för att anpassa direktivet till rådande förhållanden.*** Kommittén uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt utvärdera genomförandet av direktiv 79/7/EEG och***, när så är lämpligt, för rådet och Europaparlamentet föreslå*** de reformer som anses vara lämpligast för att ***i medlemsstaterna och*** inom ramen för den sociala dialogen ***främja en påtaglig korrigering av dessa brister,*** i enlighet med artikel 157.4 i EUF-fördraget.	EESK noterar att EU-domstolen och de nationella domstolarna begränsar möjligheten att vidta åtgärder genom nationell lagstiftning för att komma till rätta med klyftan mellan kvinnor och män i fråga om social trygghet. Kommittén uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt utvärdera genomförandet av direktiv 79/7/EEG och ***att uppmuntra medlemsstaterna att genomföra*** de reformer som anses vara lämpligast för att ***korrigera dessa brister*** inom ramen för den sociala dialogen ***genom att vidta åtgärder för positiv särbehandling*** i enlighet med artikel 157.4 i EUF-fördraget.

Motivering

I stället för att uppmana till en översyn av direktiv 79/7/EG bör texten inriktas på att uppmuntra medlemsstaterna att genomföra lämpliga reformer. I artikel 157.4 i EUF-fördraget fastställs följande: ”I syfte att i praktiken säkerställa full jämställdhet i arbetslivet mellan kvinnor och män får principen om likabehandling inte hindra en medlemsstat från att behålla eller besluta om åtgärder som rör särskilda förmåner för att göra det lättare för det underrepresenterade könet att bedriva en yrkesverksamhet eller för att förebygga eller kompensera nackdelar i yrkeskarriären.”

Resultat av omröstningen

För:	82
Emot:	90
Nedlagda röster:	20

Ändringsförslag 2

SOC/802

Ojämlikt socialt skydd

Punkt 1.5

Ändra enligt följande:

Sektionens yttrande	Ändringsförslag
Utan att det påverkar ***möjligheten att överväga lagstiftning*** anser vi att det tillvägagångssätt som beskrivs i rådets rekommendation till medlemsstaterna om att ge anställda och egenföretagare socialt skydd möjliggör framsteg på följande områden:	Utan att det påverkar ***ytterligare EU-åtgärder i ett senare skede för att ta itu med de återstående utmaningarna*** anser vi att det tillvägagångssätt som beskrivs i rådets rekommendation till medlemsstaterna om att ge anställda och egenföretagare socialt skydd möjliggör framsteg på följande områden:
a) Ändamålsenliga system för socialt skydd (åtgärda brister i den formella tillgången).	a) Ändamålsenliga system för socialt skydd (åtgärda brister i den formella tillgången).
b) Rättigheter som kan ackumuleras eller överföras mellan olika system (faktiskt skydd).	b) Rättigheter som kan ackumuleras eller överföras mellan olika system (faktiskt skydd).
c) Tillräckliga förmåner med proportionella bidrag (fullgott skydd).	c) Tillräckliga förmåner med proportionella bidrag (fullgott skydd).
d) Ändamålsenlig information om rättigheter och skyldigheter (öppenhet).	d) Ändamålsenlig information om rättigheter och skyldigheter (öppenhet).

Motivering

Det är inte nödvändigt att hänvisa till möjligheten att överväga ett lagstiftningsinstrument med tanke på vad man kom fram till i kommissionens rapport om genomförandet av rådets rekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare. Där anges bland annat följande:

— Rådets rekommendation har haft betydelse för att få fart på införandet av förändringar i de sedan länge etablerade nationella systemen för socialt skydd.

— Rekommendationen är mer relevant än någonsin när det gäller att säkerställa att de sociala trygghetssystemen är lämpliga för att skydda en stor del av den förvärvsarbetande befolkningen från ekonomiska chocker.

— Genomförandet av rådets rekommendation måste förankras i en bredare socioekonomisk politik på både EU-nivå och nationell nivå. Det är viktigt att notera att vissa medlemsstater tog rekommendationen och den därmed sammanhängande nationella genomförandeprocessen som en möjlighet att reflektera över, genomföra eller förbereda allmänna reformer av de sociala trygghetssystemen.

— Att anpassa systemen för att säkerställa bättre tillgång till socialt skydd för alla är en långsiktig process som omfattar arbetsmarknadens parter och andra relevanta nationella organisationer.

— Kommissionens rapport bör leda till diskussioner om hur man ska ta itu med de återstående utmaningarna och hur EU kan stödja dessa insatser.

Resultat av omröstningen

För:	81
Emot:	105
Nedlagda röster:	12

Ändringsförslag 3

SOC/802

Ojämlikt socialt skydd

Punkt 1.9

Ändra enligt följande:

Sektionens yttrande	Ändringsförslag
EESK noterar att EU-domstolen och de nationella domstolarna begränsar möjligheten att vidta åtgärder genom nationell lagstiftning för att komma till rätta med klyftan mellan kvinnor och män i fråga om social trygghet. ***Vi föreslår därför att kommissionen och rådet ser över direktiv 79/7/EEG för att anpassa direktivet till rådande förhållanden.*** Kommittén uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt utvärdera genomförandet av direktiv 79/7/EEG och***, när så är lämpligt, för rådet och Europaparlamentet föreslå*** de reformer som anses vara lämpligast för att ***i medlemsstaterna*** och inom ramen för den sociala dialogen ***främja en påtaglig korrigering av dessa brister,*** i enlighet med artikel 157.4 i EUF-fördraget.	EESK noterar att EU-domstolen och de nationella domstolarna begränsar möjligheten att vidta åtgärder genom nationell lagstiftning för att komma till rätta med klyftan mellan kvinnor och män i fråga om social trygghet. Kommittén uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt utvärdera genomförandet av direktiv 79/7/EEG och ***att uppmuntra medlemsstaterna att genomföra*** de reformer som anses vara lämpligast för att ***påtagligt korrigera dessa brister på nationell nivå*** och inom ramen för den sociala dialogen ***genom att vidta åtgärder för positiv särbehandling*** i enlighet med artikel 157.4 i EUF-fördraget.

Motivering

I stället för att uppmana till en översyn av direktiv 79/7/EG bör texten inriktas på att uppmuntra medlemsstaterna att genomföra lämpliga reformer. I artikel 157.4 i EUF-fördraget fastställs följande: ”I syfte att i praktiken säkerställa full jämställdhet i arbetslivet mellan kvinnor och män får principen om likabehandling inte hindra en medlemsstat från att behålla eller besluta om åtgärder som rör särskilda förmåner för att göra det lättare för det underrepresenterade könet att bedriva en yrkesverksamhet eller för att förebygga eller kompensera nackdelar i yrkeskarriären.”

Resultat av omröstningen

Samma resultat som för ändringsförslag 1 avseende punkt 5.9 (ändringsförslagen hänger samman).